

СТУДІЇ З НАУК ПРО ЗЕМЛЮ

Герасимчук Д.

магістрант II курсу

спеціальності 103 Науки про Землю

Науковий керівник – проф. Кузишин А. В.

ДОСВІД КРАЇН ЄС У СФЕРІ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ З ПОЗИЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Для успішного планування території країни ЄС активно застосовують принципи сталого розвитку, які вдало поєднуються з такими їх напрямками як «зелена енергетика», «циркулярна економіка», «економіка знань», «справедливий розподіл і споживання», «економічна інклюзивність». Кожен з них має свої особливості щодо запровадження та реалізації як на рівні окремих країн ЄС, так і в межах окремих їх територій. Орієнтуючись на ці приклади Україна може проектувати та імплементувати принципи сталого розвитку в територіальний розвиток громад та регіонів.

У вітчизняній науці дане питання знайшло своє відображення в дослідженнях Г.Ю. Карпенко, Т.М. Дерун, О.П. Кочерги, І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань та ін. Їх напрацювання дозволяють твердити, що з боку українських самоврядних структур низового рівня є зацікавлення і в питанні впровадження сталого розвитку на регіональному рівні, і в питанні автономізації самофінансування, опираючись на означені принципи. Досвід країн ЄС може бути зразком чи своєрідним алгоритмом для планування територій громад в контексті сталого розвитку.

Насамперед Європейським Союзом було розроблено нормативно-правового та інституційного середовища, яке регулювало це питання в законодавчому полі всіх держав цього солідарного об'єднання. Такими інституціями насамперед є Європейська комісія (основний учасник вироблення екологічної, соціальної та екологічної політики), Рада ЄС (розробка та удосконалення законодавства у сфері сталого розвитку), Європейський парламент (обговорення та прийняття законопроектів у сфері екології та сталого розвитку). Пріоритет сталого розвитку закладено в системи формування державної інвестиційної політики та політики розвитку територій.

Наступний крок в реалізації такої політики був пов'язаний з розробкою низки документів, які б регламентували впровадження таких цілей на регіональному рівні. Серед ключових міждержавних

актів та ініціатив варто виділити наступні:

1. Директиви Європейського Парламенту та Ради 2012/27/EU щодо енергоефективності. Директива встановлює спільні рамки для інструментів сприяння енергоефективності в межах Союзу для забезпечення досягнення провідних цільових показників Союзу щодо підвищення енергоефективності. Вона передбачала підвищення енергоефективності до 20% в країнах ЄС до 2020 р. та до 32,5% до 2030 р. В цьому документі розроблено алгоритм поетапності переходу на рейки енергоефективності та рекомендації щодо їх застосування;

2. План дій з розвитку і впровадження екологічних інновацій в основі Європейської політики. Його метою були впровадження технологій з мінімізації впливу на природне середовище в результаті переробки продуктів, сприяють скороченню викидів в атмосферу та утворенню відходів, мають позитивний вплив на здоров'я та працездатність споживачів. Екологічні інновації повинні бути пріоритетними у системі державних стимулів для планування та розвитку територій;

3. Система екомаркування та оновлені програми сертифікації продукції. Згідно з цією ініціативою, виробники отримують право наносити на свою продукцію екологічні позначки, якщо вона має екологічні переваги серед аналогів. У розробці критеріїв маркування та підготовки рішень про присудження відповідного права зазвичай приймають участь представники міністерства з охорони навколишнього середовища, державних відомств зі стандартизації, «зелених» організацій та товариства споживачів. У світі питаннями екомаркувань займається міжнародна незалежна некомерційна організація – Всесвітня Асоціація Екомаркування (The Global Ecolabelling Network, GEN), заснована у 1994 році, що поєднує національні організації екомаркувань. До GEN входять програми екомаркування, що відповідають ISO 14023, а саме міжнародні керівництва з розробки та експлуатації екомаркувань;

4. Схема екологічного менеджменту і аудиту EMAS, яку можна перекласти як «схема екологічного менеджменту та аудиту». Дана ініціатива оцінка й покращення екологічних характеристик діяльності організацій, а також створення належних умов для отримання екологічної інформації зацікавленими сторонами. Цю систему було створено виключно для промислових підприємств.

З метою популяризації згаданих (і не згаданих) ініціатив було розроблено систему монетарної підтримки та дофінансування діяльності. Це мотивувало учасників до впровадження таких кроків в своїй діяльності. Насамперед фінансуються великі інфраструктурні проекти, що мають вирішальний вплив на розвиток територій.

Проекти відбираються із застосування критеріїв сталого розвитку. Зокрема перевага проектам, здатним позитивно вплинути на зайнятість, сприяють розвитку конкурентних переваг територій та мають природоохоронний ефект. Прикладами таких фінансових установ є Глобальний екологічний фонд (ГЕФ), заснований у 1991 р. у якості експериментальної програми, націленої на акумулювання коштів для охорони навколишнього середовища, Європейський фонд стійкого розвитку плюс (EFSD+), який є включений у довгострокову бюджетну програму ЄС для зовнішніх дій: Global Europe – NDICI.

Також ці ініціативи підтримуються грантовими програмами на кшталт:

- Програма «Горизонт Європа», яка підтримуватиме дослідження та інновації у 2021-2027 рр., імовірно, отримає близько 85 млрд євро з бюджету ЄС. Проекти, що переслідують кліматичні цілі, отримуватимуть 35% коштів за програмою «Горизонт», а її другий компонент також включає такі галузі досліджень, як охорона здоров'я, інклюзивне та безпечне суспільство, цифрові технології та промисловість, продовольство та природні ресурси;

- InvestEU – запропонована інвестиційна програма ЄС на 2021-2027 роки, яка повинна допомогти державам-членам відновитись після економічної та соціальної кризи. Основна функція InvestEU полягає у наданні гарантій для інвестицій партнерів-виконавців, таких як ЄІБ, та розблокуванні державних та приватних інвестицій (45% загальних гарантій або 34 млрд євро).

Для впровадження дієвого алгоритму сталого розвитку при плануванні території на прикладі країн Європейського Союзу, варто враховувати наступні показники:

- доступність і комфортність умов проживання в містах і громадах;
- готовність до співробітництва та спільного виконання значущих проєктів;

- включеність в глокалізаційні процеси (участь локальних громад в світогосподарських процесах);

- екологічна успішність і готовність до переходу на засади циркулярної економіки.

Водночас досвід багатьох країн ЄС засвідчує, що місцеві громади, зазвичай, ніколи не є абсолютно самодостатніми, незалежно від інфраструктури, площі, чисельності населення чи інших економічних та демографічних показників. Це означає, що співробітництво має бути актуальною та інноваційною формою діяльності для переважної більшості утворених і в Україні громад. Співробітництво може сприяти не лише успішному вирішенню наслідків нераціональної реалізації

самоврядних функцій та неефективного використання наявних у локальних об'єднаннях ресурсів, але й спонукати до налагодження управлінського та господарського менеджменту із використанням при цьому нових підходів. Як вказують Т. Дерун та О. Кочерга, сутність нових підходів має полягати передусім у зміні традиційних споживачьких настроїв щодо вирішення існуючих у громаді проблем та поступового переходу керівництвом місцевих ком'юніті до самостійного пошуку та вибору інструментів їх вирішення, а також взяття на себе за це повної відповідальності [1]. Міжмуніципальне співробітництво надає керівництву кожному локальному самоврядному об'єднанню унікальну можливість для: визначення переліку питань, що підлягають невідкладному вирішенню на основі міжгромадівської кооперації; формулювання відповідних завдань та визначення інструментарію для їх виконання; отримання бажаного результату на основі економії власних та залучення додаткових ресурсів.

На цьому тлі однією із наявних у співробітництва сутностей вбачається й те, що локальні самоврядні території на договірній основі можуть не лише об'єднувати свої зусилля та ресурси для вирішення питань місцевого значення, але й розвивати інфраструктуру, покращувати благоустрій та підвищувати якість надаваних послуг.

Підсумовуючи відзначимо, що для українських територіальних громад досвід країн ЄС може бути своєрідним орієнтиром щодо впровадження принципів планування та організації території на засадах сталого розвитку та

Список використаних джерел:

1. Дерун Т.М, Кочерга О.П. Цілі сталого розвитку в системі стратегічного планування розвитку територіальних громад. Держане управління: удосконалення і розвиток. 2021, №4.
2. Карпенко Г.Ю. Формування інноваційної моделі сталого розвитку регіонів в умовах глобальної турбулентності. Авторф. ... на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук. Одеса, 2022. 22 с.
3. Кузишин А.В. Проблемність оцінки рівня добробуту сільських периферійних територіальних громад: міждисциплінарний підхід. Подільські читання-2023: комунікаційні стратегії для реалізації геоекологічних ініціатив та проєктів: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. присвяченої 30-річчю першого набору на спеціальність «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» у Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка (2-3 листопад 2023 р.). За ред. проф. Л.П. Царика. Тернопіль: ТНПУ, 2023С. 53-58.
4. Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти: Підручник / І.Л. Якименко, Л.П. Петрашко, Т.М. Димань, О.М. Салавор, Є.Б. Шаповалов, М.А. Галабурда, О.В. Ничик, О.В. Мартинюк. К.: НУХТ, 2022. 337 с.
5. Karpenko O., Turenko Y., Karpenko H. Activation Of The Processes Of Formation Of Environmental-Oriented Management In Accordance With The Challenges Of The World Development On The Basis Of A «Green Economy». Економіко-екологічні проблеми сучасності у дослідженнях науковців: матеріали Міжн. наук. конф.(м. Одеса, 25-26 червня 2019 р.).